

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
ABU RAYHON BERUNIY NOMIDAGI URGANCH DAVLAT
UNIVERSITETIDA 15-16-SENTABR

“QURILISH VA ARXITEKTURA SOHASIDAGI INNOVATSION
G‘OYALAR, INTEGRATSIYA VA TEJAMKORLIK” MAVZUSIDAGI
RESPUBLIKA MIQYOSIDAGI ILMIY VA ILMIY-TEXNIK
KONFERENSIYA MATERIALLARI

2-qism

“INNOVATIVE IDEAS, INTEGRATION, AND ECONOMY IN THE
FIELD OF CONSTRUCTION AND ARCHITECTURE”
SCIENTIFIC AND PRACTICAL REPUBLICAN CONFERENCE

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯ «ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ, ИНТЕГРАЦИЯ И
ЭКОНОМИКА В ОБЛАСТИ СТРОИТЕЛЬСТВА И АРХИТЕКТУРЫ»

URGANCH-2025

TASHKILIY QO‘MITASI:

RAIS:

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti rektori v.v.b.,
professor - **S.U. Xodjaniyazov**

HAMRAISLAR:

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti ilmiy ishlar va
innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, PhD, dotsent - **Z.Sh. Ibragimov**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti xalqaro hamkorlik
bo‘yicha prorektori, f-m.f.d., professor - **G‘.U. Urazboyev**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti, Texnika fakulteti
dekani, f-m.f.n., dotsent - **M.Q. Qurbanov**

Toshkent davlat transport universiteti, Avtomobil yo‘llari muhandisligi
fakulteti dekani, t.f.d., professor - **A.X. Urokov**

Xorazm viloyati Qurilish va uy-joy kommunal xo‘jaligi boshqarmasi, Urganch
tuman bosh arxitektori - **R.B. Matmurotov**

ILMIY KOTIB:

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti, “Qurilish”
kafedrası dotsenti, PhD - **A.A. Qutlijev**

TASHKILIY QO‘MITA A‘ZOLARI:

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti yoshlar masalalari
va ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar bo‘yicha prorektori, PhD, dotsent - **D.I. Ibadullayev**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti moliya-iqtisod
ishlari bo‘yicha prorektori - **A.Atajanov**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti “Qurilish”
kafedrası mudiri, t.f.n., dots. – **Q.K. Axmedov**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti “Arxitektura”
kafedrası mudiri **R.Q. Palvanov**

t.f.d., prof., R. Raximov, t.f.d., prof., B.Raxmonov, t.f.n., dots., K.Kuryozov, i.f.n., dots., N. Sattorov, a.f.n., dots., M. Setmamatov, a.f.f.d., dots., S. Atoshev, a.f.f.d., Sh. Abdullayeva, dots., Sh. Xo‘janiyozov, t.f.f.d., S. Sultanova, A. Atamuratov, A. Seyitniyozova, N. Kariyeva, S. Rajabov, S. Yusufov, A. Sobirov, X. Madirimov, X. Radjabov, I. Bekturdiyev, B. Radjapov, A. Xodjayazov, A. Matkarimov, M. Djumanazarova, R. Nafasov, Sh. Navruzov, Y. Tadjiyev, R. Sovutov, A. Samandarov, L. Yusupova, Sh. Masharipov, H. Bekchanov, D. Shalikarova, S. Nurmuhammedov, I. Matnazarov, Q. Soburov, K. Yuldashev, A. Bobojonov, Sh. Nurimetov, H. Masharipova, S. Qurambayev, M. Ashurova, A. Shomurotov.

ILMIY-TEXNIK ANJUMAN DASTURIY QO‘MITASI:

Rais: “ARXITEKTURA, QURILISH, DIZAYN” ilmiy-amaliy jurnalining bosh muharriri, i.f.d., prof. **Nurimbetov Ravshan Ibragimovich**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universitetida 2025 yil 15-16-sentabr kunlari “Qurilish va arxitektura sohasidagi innovatsion g‘oyalar, integratsiya va tejamkorlik” mavzusidagi respublika miqyosidagi ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya materiallari kiritilgan.

To‘plamga kiritilgan maqolalar mazmuni, ilmiy salohiyati va keltirilgan dalillarning haqqoniyligi uchun mualliflar mas’uldirlar.

BETON SANOATIDA MAHALLIY XOM-ASHYOLAR ASOSIDA INNOVATSION ISHLAB CHIQARISH: IQTISODIY TAHLIL VA MUAMMOLAR

Allasugirov N. M¹., Madraymov N.A²

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti.

Anotatsiya

Ushbu maqolada beton sanoatida mahalliy xom-ashyolar asosida innovatsion ishlab chiqarishning iqtisodiy jihatlari, dolzarb muammolari hamda istiqbolli yechimlari tahlil qilinadi. O'zbekistonda so'nggi yillarda qurilish sanoatining jadal rivojlanishi beton mahsulotlariga bo'lgan talabni sezilarli darajada oshirgan. Shu bilan birga, beton ishlab chiqarishda ayrim yuqori sifatli tarkibiy qismlarning importga bog'liqligi ishlab chiqarish tannarxining ortishiga va valyuta chiqimlarining ko'payishiga olib kelmoqda. Maqolada beton tarkibini optimallashtirishda yangi texnologiyalar va ekologik toza, energiya tejamkor materiallardan foydalanish imkoniyatlari yoritilgan.

Anotatsion

This article analyzes the economic aspects, current problems and promising solutions of innovative production based on local raw materials in the concrete industry. The rapid development of the construction industry in Uzbekistan in recent years has significantly increased the demand for concrete products. At the same time, the dependence on imports of some high-quality components in concrete production leads to an increase in production costs and an increase in foreign exchange losses.

Анотация

В данной статье анализируются экономические аспекты, актуальные проблемы и перспективные решения инновационного производства на основе местного сырья в бетонной промышленности. Стремительное развитие строительной отрасли в Узбекистане в последние годы значительно увеличило спрос на бетонные изделия. В то же время зависимость от импорта некоторых высококачественных компонентов в производстве бетона приводит к росту себестоимости продукции и увеличению курсовых потерь. В статье освещаются возможности использования новых технологий и экологически чистых, энергоэффективных материалов для оптимизации состава бетона.

Kalit so'zlar

Beton sanoati, mahalliy xom-ashyo, innovatsion ishlab chiqarish, iqtisodiy tahlil, tannarx, qayta ishlangan materiallar, energiya tejamkorlik, barqaror rivojlanish, qurilish materiallari, ekologik xavfsizlik.

Key words

Concrete industry, local raw materials, innovative production, economic analysis, cost, recycled materials, energy saving, sustainable development, construction materials, environmental safety.

Ключевые слова

Бетонная промышленность, местное сырье, инновационное производство, экономический анализ, себестоимость, вторичные материалы, энергосбережение, устойчивое развитие, строительные материалы, экологическая безопасность.

Kirish

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda qurilish sanoatining jadal sur‘atlar bilan rivojlanishi beton mahsulotlariga bo‘lgan talabni keskin oshirdi. Shu bilan birga, beton ishlab chiqarish jarayonida asosan import qilinadigan xom-ashyolardan foydalanish iqtisodiy jihatdan ko‘plab muammolarni yuzaga keltirmoqda. Mazkur maqolada beton sanoatida mahalliy xom-ashyolarga asoslangan innovatsion ishlab chiqarishning iqtisodiy jihatlari, mavjud muammolar va istiqbolli yechimlar tahlil qilinadi. Beton ishlab chiqarishda asosiy xom-ashyolar: tsement, shag‘al, qum, suv, va kimyoviy qo‘shimchalardir. Hozirgi paytda tsement va boshqa tarkibiy qismlarning asosiy qismi mahalliy korxonalar tomonidan ishlab chiqarilayotgan bo‘lsada, ayrim yuqori sifatli qo‘shimchalar va innovatsion materiallar (masalan, plastifikatorlar, gidrofobik qo‘shimchalar) hali ham import qilinmoqda. Bu esa ishlab chiqarish tannarxiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

Adabiyotlar tahlili. Hozirgi davrda qurilish materiallari sanoatida eng ustuvor yo‘nalishlardan biri — bu mahalliy xom-ashyolar hamda qayta ishlangan (ikkilamchi) resurslar asosida yuqori mustahkamlikka ega, energiya tejamkor, iqtisodiy jihatdan samarali va ekologik xavfsiz qurilish materiallarini ishlab chiqishdan iborat. Mazkur yondashuv orqali qurilish jarayonida tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, ishlab chiqarish xarajatlarini optimallashtirish hamda atrof-muhitga salbiy ta’sirni kamaytirish imkoniyati yaratiladi. Shu bilan birga, zamonaviy

qurilish amaliyotida resurs tejamkorligi va ekologik standartlarga moslik bo'yicha talablar tobora ortib bormoqda

1. G.O. Bamigboye., I. Davies, C. Nwanko, T. Michaels, G. Adeyemi, O. Ozuor “ Qurilish materiallari sohasidagi innovatsiyalar – sharh(Innovation in Construction Materials-A Review)” boyicha tadqiqot olib borishgan. Ushbu maqola qurilish materiallari sohasidagi innovatsion yondashuvlarni tahlil qiladi. Tadqiqotda nanoteknologiya, mineral qo'shimchalar, shisha va plastmassa, biologik materiallar, yog'och va boshqa qurilish materiallarining rivojlanishiga qo'shgan hissasi ko'rib chiqilgan. Ba'zi innovatsion materiallar barqarorlik, chidamlilik, ishonchlilik, xavfsizlik, xarajatlarni kamaytirish, sifatni oshirish, mexanik va fizik xususiyatlarni yaxshilash, ekstremal sharoitlarda moslashuvchanlik, oson yig'ish va ekologik tozalikka javob beradi. Qurilish materiallari loyiha xarajatlarining taxminan 40% ni tashkil etadi. Sanoat va qishloq xo'jaligi chiqindilarini boylikka aylantirishdagi muvaffaqiyatli tajribalar qayd etilgan. Ushbu maqola qurilish sanoatiga kirib kelayotgan innovatsion materiallar bo'yicha ma'lumotlar bazasini boyitadi [1].

2. Bernd Noche., Tarek Elhasia “Sement sanoatida innovatsion ta'minot zanjiri strategiyalariga yondashuv; Tahlil va modellashtirish (Approach to Innovative Supply Chain Strategies in Cement Industry; Analysis and Model Simulation) boyicha tadqiqot olib borishgan. Ushbu tadqiqotda sement sanoatida ta'minot zanjirini optimallashtirishga qaratilgan innovatsion strategiyalarni tahlil qiladi. Tadqiqotda global bozorlar, qisqa muddatli mahsulot hayot tsikllari va mijozlarning yuqori talablariga javoban, ta'minot zanjirining ahamiyati oshgani ta'kidlanadi. Maqolada sement sanoatida ta'minot zanjirini boshqarishning operatsion roli va xarajatlarni kamaytirishdagi o'rni muhokama qilinadi. Tadqiqotda ta'minot zanjirini optimallashtirishning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri va bu sohadagi kelajakdagi rivojlanish istiqbollari ko'rib chiqiladi [2].

Xulosa

Beton sanoatida mahalliy xom-ashyolar asosida innovatsion ishlab chiqarishni rivojlantirish bugungi kunda nafaqat texnologik, balki iqtisodiy va ekologik jihatdan ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekiston sharoitida qurilish sanoatining

jadal sur'atlar bilan kengayib borayotgani, bir tomondan, beton mahsulotlariga bo'lgan talabni oshirsa, boshqa tomondan, import xom-ashyolarga bog'liqlik tufayli ishlab chiqarish tannarxining ortishiga sabab bo'lmoqda. Xulosa qilib aytganda, mahalliy xom-ashyolar asosida innovatsion beton ishlab chiqarishni kengaytirish — bu nafaqat iqtisodiy jihatdan maqbul yo'l, balki ekologik barqarorlik va sanoat mustaqilligini ta'minlashda strategik ahamiyatga ega bo'lgan yo'nalishdir. Kelgusida ushbu yo'nalishda davlat siyosati, ilmiy izlanishlar va sanoat kooperatsiyasi uyg'unligi asosida kompleks yondashuv zarur bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. G.O. Bamigboye, I. Davies, C. Nwanko, T. Michaels, G. Adeyemi, O. Ozuor. // Innovation in Construction Materials-A Review. // School of Business Administration, Northeastern University, Shenyang 110169, China. // *Sustainability* 2022, pp-14(18), 11139; <https://doi.org/10.3390/su141811139>
2. Bernd Noche. Tarek Elhasia. // Approach to Innovative Supply Chain Strategies in Cement Industry; Analysis and Model Simulation. // *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 75, 359–369 (2013). // **DOI:** 10.1016/j.sbspro.2013.04.041.
3. Zhenglin Sun., Jinyue Zhang. // Impact of Resource-Saving and Environment-Friendly Society Construction on Sustainability. // School of Business Administration, Northeastern University, Shenyang 110169, China. // *Sustainability* 2022, pp-14(18), 11139; <https://doi.org/10.3390/su141811139>
4. Olga Astaf'eva., Irina Potapova. // Features of formation and realization of resource saving measures complex aimed to solve social, ecological and economic problems of the Russian construction industry. // *Russian architecture and construction*. // Byulleten № 2, 2015 pp-1-10